

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIK JULIUS D'ORIGNYS DAGBOG

OVER

BEGIVENHEDERNE UNDER DE SPANSKE TROPPERS
OPHOLD I OG VED ROSKILDE 1808

VED

G. L. WAD

SÆRTRYK AF «FRA ARKIV OG MUSEUM»

KJØBENHAVN
GRÆBES BOGTRYKKERI

1903

D. Monies del.

Frederik Julius d'Origny.

FREDERIK JULIUS D'ORIGNYS DAGBOG

OVER

BEGIVENHEDERNE UNDER DE SPANSKE TROPPERS
OPHOLD I OG VED ROSKILDE 1808

VED

G. L. WAD

SÆRTRYK AF «FRA ARKIV OG MUSEUM»

KJØBENHAVN

GRÆBES BOGTRYKKERI

1903

De her meddelte Dagbogsoptegnelser havde det været min Hensigt at stille til Raadighed for Overlærer ved Odense Cathedralskole Karl Schmidt til Afbenyttelse ved Udarbejdelsen af hans iforfjor udgivne interessante Skrift «De fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808»; men det lykkedes mig ikke i Tide at finde dem blandt de hos mig beroende d'Orignyske Familiepapirer; først senere ere de komne for Dagen, og, uagtet de paa anden Haand ere benyttede i bemeldte Skrift efter en Artikel i Militairt Repertorium 1837 af J. A. Fibiger, som havde haft dem til Laans af Forfatteren og gjort Brug af dem i Artiklen, ville de dog nok kunne fortjene at læses som en autentisk Meddelelse af en Mand, der tog levende Del i de Begivenheder, som den spanske Revolte i Roskilde medførte og om hvilke henvises til Overlærer Schmidts Skrift.

Dagbogen bærer, som den nu foreligger, Præg af at være affattet kort efter de Begivenheder, som den skildrer, formentlig støttende sig til korte samtidige Optegnelser; enkelte senere Indskud, der tildels afbryde Sætningerne, ere her satte i Parenthes.

Om dens Forfatter nogle Ord til Orientering. Han var født 12. Januar 1774 i Odense, hvor hans Fader, den franskfødte Major Henri Alexis d'Origny, da laa i Garnison (død 1794 som Oberst af Cavalleriet). Opkaldt i Daaben

efter sine kongelige Faddere, Dronning Juliane Marie og Arveprinds Frederik, blev han strax udnævnt til Lieutenant, en Ære, der den Gang ikke sjældent blev de af Kongehuset yndede Familiers Sønner til Del. For ham var Æren forbunden med et aarligt Gehalt paa 130 Rd. (ca. 650 Kr.) af Kongens Chatolkasse, indtil han 6 Aar gammel traadte i Numer som Secondlieutenant ved det fyenske Infanteri-Regiment; som 16aarig avancerede han til Premierlieutenant. Efter et Par Aars Ophold i Kiel for at studere de militaire Videnskaber under General Binzer blev han 1792 forsat til Sjællandske Jægercorps, ved hvilket han 1799 fik Capitains Charakter og 1803 blev Stabscapitain; 1808 blev han Compagnichef ved Sjællandske Skarpskyttecorps' 1. Bataillon og var om Foraaret Pladscommandant i Kalundborg, senere i Ringsted under de spanske Troppers Ophold, og i Roskilde, hvorfra han atter commanderedes til Ringsted. Aaret efter blev han Major og fik Commandoen paa Øerne Agersø, Omø og Egholm, en Plads han udfyldte i Aarene 1809 1813 ikke alene til Kongens Tilfredshed, som 1812 udnævnte ham til Ridder af Dannebrog, men ogsaa med Øboernes største Paaskjønnelse; deres Taknemmelighed ønskede de ved hans Afrejse derfra at vise ham ved at lade præge en Guldmedaille med hans Portrait, en Gave, som han dog afværgede.

Efter Krigen vendte d'Origny tilbage til det roligere Garnisonsliv i Hovedstaden, til hvilken han herefter var knyttet Resten af sit Liv; under de forandrede Forhold gik Avancementet langsommere, saa han først 1826 blev Oberst. Saavel hos Kong Frederik VI, der hædrede ham med Commandeurkorset og Kammerherrenøglen, som hos Prinds Christian Frederik, for hvis Regiment han i flere Aar var Commandeur, var han persona grata, og 1834 betroedes ham Posten som Commandant i Kjøbenhavn, i hvilken Stilling han døde, 64 Aar gammel, efter

faa Dages Sygdom 1. August 1838. Han var da Chef for 1. jydsk Infanteri-Regiment.

D'Origny nævnes af sin Samtid mellem Hærens dygtigste Officierer, og de Commandoer, der under Krigsforhold betroedes ham, vidne om den Tillid, man nærrede til ham. Han havde Egenskaber, der under vanskelige Forhold som i 1808 vare af væsentlig Betydning: Mod, Energi og Conduite. Trods hans milde, kjærlige Sind var hans Optræden præget af umiskjendelig Myndighed som hos den, der er født til at byde, og han indgjød uvilkaarlig Respect; af sine Underordnede var han altid skattet, da han, hvor han kunde, antog sig deres Vel. Baade for dem og Andre indlagde han ofte et godt Ord hos Kongen.

Hans private Liv var saare lykkeligt; med Hustru og Børn førte han det kjærligste Samliv. En Del af sin Fritid ofrede han paa Dyrkning af sin Have i Citadellet, hvor han aarlig modtog Besøg af Dronning Marie Sophie Frederikke. Dyrkning af Hyacinter paa fri Land indførte han i Danmark, og paa hans Initiativ stiftedes det kongl. danske Haveselskab. —

Hvad der gjorde ham særlig skikket til at optræde mellem de fremmede Tropper i 1808, var hans Sprogfærdighed, idet han talte saavel Fransk, hans Faders Sprog, som Spansk. De Venskabsbaand, som han knyttede med flere franske og spanske Officierer, maatte lettelig opløses ved de Fremmedes Bortmarsch til fjerne Lande, hvor de fleste maaske snart fandt deres Grav paa Valpladsen. Kun Venskabet med General Baron Fririon bevarede d'Origny, saa længe han levede — Fririon døde to Aar efter ham — og de vedligeholdte en jevnlig Brevvexling¹⁾, i hvilken Fririon gjentagende udtaler sin Taknemmelighed for d'Origny, som han mente i Særdeleshed at skylde sin Frelse fra Spa-

¹⁾ Et af d'Orignys Breve er trykt hos E. Fririon, Relation de l'insurrection des troupes espagnoles, Limoges 1872, S. 80 ff.

niernes Raseri hin Julinat i 1808. Sin Erkjendtlighed viste Generalen i Gjerningen ved at skaffe d'Origny det, man skulde synes velfortjente Æreslegionskors, ikke af Napoleons Haand, thi ham vovede man ikke at minde om den spanske Revolte, men fra Kong Carl X (December 1825). Fririon glemte aldrig sit Ophold i Danmark eller den Udmærkelse, der var vist ham af det danske Kongehus, med hvilket han gjennem sin danske Vaabenfælle stod i Forbindelse, og adskillige Danske, f. Ex. den senere saa berømte Jurist F. C. Bornemann, fandt ved d'Orignys Anbefaling en gjæstfri Modtagelse i hans Hus i Rue des petits Augustins.

Som Tillæg til Dagbogen medgives tvende Breve til d'Origny fra Amtmanden over Sorø Amt, den senere Cancellipræsident P. C. Stemann. Det første Brev, fra 1808, har Interesse ved den smukke Anerkjendelse, som Stemann, hvem næppe Nogen har beskyldt for at smigre, heri yder d'Origny; det andet indeholder en fremragende Mands Ytringer om Situationen i 1809.

Den 31. Juli blev befalet ved den spanske Aftenforsamling i Roskilde, at Divisionen Dagen efter skulde hylde deres nye Konge; dette vilde de ikke og begyndte at blive urolige. (Major Heinen og jeg vi vare dengang Pladscommandanter i Roskilde, Medhjælpere vare Lieutenanterne Thalbitzer, Grev Lüttichau, Plane, Schwartz, Moccenni og Ferral). En Ordonnants kom om Aftenen Kl. 7 og berettede mig, at de Spanske vare paa Torvet meget urolige, det var 1ste Bataillon Asturien, som dengang laa indquarteret i Roskilde. (1ste Bataillon Guadalaxara cantonnerede imellem Roskilde og Kjøge, 2den Bataillon Asturien ligeledes imellem Roskilde og Holbæk, 2den og 3die Bataillon Guadalaxara samt 3die Bataillon Asturien can-

tonnerede paa Bidstrupgaards Hovmark). Jeg ilede derhen og mødte undervejs de 2 franske Officerer de Laloy og Marabail, som gik ud at spadserere.

Ved min Ankomst paa Torvet fandt jeg Folkene i fuld Gjæring, raabende nada, nada — nej, nej —, at de nemlig ikke vilde sværge. Befrygtende Oprtrin om Natten bad jeg Oberst Brigader Delevielleuze, om han vilde tage Midler for at sikre Byens Rolighed den forestaaende Nat, han forestillede mig, at han intet kunde foretage til dette Maal med de urolige Folk. Derefter forlod han mig og løb til Palaiset for at underrette den franske General Fririon om det tilstundende Oprør. Jeg blev staaende paa Torvet for at observere Soldaterne. En Borger kom og sagde mig, at en Soldat var løbet ind i sit Kammer, havde ladet Geværet og var dermed løbet ud paa Gaden. Kort derefter gik omtrent 20 Grenaderer med hastige Skridt op ad Strædet, som fører til Palaiset; først troede jeg, de vilde gaa til højre, muligen til deres Qvarterer; men deres Hastighed var mig dog mistænkelig, og jeg løb alt hvad jeg kunde for at forhindre dem Indgangen til Palaiset; næppe var jeg kommen dem forbi, da den franske Lieutenant Ponçot kom løbende ud af Palaisgaarden, ventelig for at erkyndige sig om Tingenes Tilstand.

At se ham og omringe ham var for 12 rasende Grenaderer et Øjeblikks Gjærning, de trykkede ham allerede til et Plankeværk og slog ham med Kolberne. Jeg styrtede mig imellem dem og var saa lykkelig, at han frelste sig under min venstre Arm og undløb paa den Maade den sikre Død.

Jeg gik nu ind i Gaarden og fandt den opfyldt med Soldater, især rasende Grenaderer, jeg forsøgte paa at styre dem tilfreds, men de skreg og svor at ville dræbe de Franske, ladte deres Geværer omkring mig og omringede hele Palaiset. Snart løsnede En et Skud, og derefter var der en almindelig Skyden op imod Palaiset og derover;

jeg bad dem paa det indstændigste at være rolige, hvortil de blot svarede mig, at de Danske vilde de bestandig elske og dem skulde intet Ondt vederfares. Den gamle Delevielleuze stod imidlertid i et aabent Vindue ved Døren og formanede dem til Rolighed. Grenadererne bad ham komme ud, sigende, de Franske havde bedraget ham og at de dog vilde dræbe ham, nemlig de Franske; han svarede, at han blev der og dersom de Spanske vilde derind, saa skulde de gaa over hans døde Legeme, thi ellers saa han vel, at de var ifærd med at begaa en slet Handling.

Grenadererne gik op og ned ved Vinduerne; En skreg i Fortvivelse: min Fader, Moder og Søster har de dræbt, jeg har nu kun et Liv tilbage, men dette skal være helliget til Hævn over de Franske.

Imidlertid lykkedes det mig ved Formaninger, ved at omfavne de gamle Grenaderer, ved at kysse dem, ved at forestille dem, at det var Kongen af Danmarks Ejendom, som de vilde vanhellige, kort det lykkedes mig at faa dem ud af Palaisgaarden; tre Gange havde jeg paa den Maade Gaarden ryddet, men den blev altid fyldt igjen bagfra; der var vel stedse 2 à 300 Mand derinde, som stedse skreg og skjød mellem hinanden.

Lieutenanterne Grev Lüttichau og Ferral var ofte imellem dem. (Lt. Thalbitzer var i 2. Bataillon Asturiens Cantonnement, hvorfra han først kom tilbage Kl. imellem 9 og 10; Mocenni var af mig sendt imod Lejren for om mulig at standse dem, som kom derfra). Ligeledes havde jeg en gammel Underofficier til Ordonnants af Danske Livregiment ved Navn Schaninsky af 1ste Comp., som aldrig forlod mig, ihvorvel jeg ofte bad ham gaa bort, da hans Uvidenhed i Sproget let kunde være farlig for ham; desuden var Opholdet derinde meget farligt, da Kuglerne fløj En om Ørene og jeg ofte var midt imellem deres Bajonetter. Omtrent Kl. 9 blev mig meldt, at en fransk Officier var dræbt; det var paa den anden Side af Gaarden,

og i den Tummel havde jeg ikke set ham komme ind; det var Marabail, som laa død ved Vinduerne, han havde tvende Skud i Brystet og et Bajonetstik i Siden, hvor Blodet strømede ud; jeg saa ham ligge der! havde jeg blot været nærværende, saa var han bleven frelst eller jeg var død med ham! (Kort Tid derefter var han plyndret, ligeledes plyndrede hans Tjener, som var spansk, hans Bagage i Qvarteret). I Anledning af hans Død kan jeg blot sige, hvad jeg hørte, da jeg kom hjem; da han fra Vejen kom spadserende ind i Roskilde, havde man ved Forvalter Albrechts Gaard averteret ham ved Instructeur Schwartz, som var der, at de Spanske vilde myrde alle de Franske, hvortil han blot svarede: *ah foutre, le général!* Derefter var han løbet op ad Gaden og har ventelig fundet sin Død, da han traadte ind i Palaisgaarden¹⁾). De Laloy blev af Bajonetterne bleseret i Hovedet, men Bajonetterne blev dog saa lykkelig afparerede af den gamle Delevielleuze, at de Laloy slap ind af et aabent Vindue, hvor Obersten stod.

Endnu en Gang lykkedes det mig at gjøre Gaarden ryddelig, men som jeg kom til Porten, mødte en stor Del Soldater, som med Fanerne kom fra Lejren. Rasende kastede de Fanerne, som om det var Helgenbilleder, og Alle styrtede paa ny ind i Gaarden. Da var Kl. henimod 9^{1/2}.

Omsider lykkedes det Oberst Delevielleuze at faa dem ud af Gaarden og gik selv bagefter; dette saa jeg ikke, thi næsten faldefærdig var jeg gaaet hen i et af de nærmeste Huse for at drikke en Snaps.

Nu besluttede en stor Del Soldater at ville gaa til Kjøbenhavn for at lægge Fanerne ved Kongens Fødder

¹⁾ Blandt d'Origyns Papirer gjemmes en Billet, skrevet samme Dag af den ulykkelige Marabail, saalydende: *J'ai l'honneur de saluer Monsieur le commandant de la place, je suis venu pour le prier, de la part de mon général, de venir dîner au palais demain, 1er août, à 4 heures après midi. B. Marabail, officier attaché a l'état major général.*

og tilbyde ham deres Tjeneste. Men Officiererne fik dem dog tilbage til Lejren.

Kl. 10¹/₄ vovede jeg mig ind i Palaiset ad Kjøkken-døren, ledsaget af Fritz Treschow, en Søn af Amtmanden, som godt kjendte det Locale. I Kjøkkenet blev jeg anholdt ved en af de franske Tjenere, som bad mig gaa op til Generalen, da jeg gav mig tilkjende for ham. General Fririon med omtrent 6 Officierer stod ved Kaminen i Salen og spurgte, da jeg kom, hvor de spanske Officierer havde været; jeg svarede, at en stor Del havde været paa deres Post, men at de Intet kunde udrette, og at Soldaterne blot havde nogenlunde lystret Delevielleuze og mig; blot Dem min Ven saa jeg, sagde Generalen, De har gjort mere til min Frelse, end De nogensinde kunde gjøre for Dem selv. Jeg bad ham ikke tale derom, men spurgte, om jeg turde bringe ham i Sikkerhed. Hvad vil De have af mig? spurgte han. Deres Liv, Hr. General, var mit Svar; nu velan, saa vis mig et sikkert Opholdssted, jeg følger Dem. — Generalen med Officiererne maatte trække Stølvlerne af, og saaledes ledsagede jeg (i Forening med nuværende Etatsraad og Generalfiscal Treschow, der med Velvillie og uforsagt viste os til et Capel) dem om Aftenen i Mørket igjennem Gangen, som fører fra Palaiset ind i Kirken, hvor de bleve gjemte i en Hvælving. Højtideligt, men rædselsfuldt var dette Øjeblik; omgiven af Døde kunde Døden meget let ramme; thi endnu faldt enkelte Skud ind igjennem Kirkevinduet. Jeg listede mig tilbage, det sagtteste Skridt gjelød i Kirken. (Ved at nærme mig Udgangen af Galleriet blev Døren aabnet, og jeg maatte befrygte, at det var de Spanske, der havde fundet Vejen derhen; men det var Generalens Kok, der ogsaa vilde skjules).

Glad og fornøjet over at have — for det første — sikret Generalen, ifald Oprøret igjen skulde udbryde, forlod jeg Palaiset. Kort derefter var alting rolig og den største

Del af de spanske Soldater hjemme i deres Qvarterer. Jeg besluttede at rejse til Kjøbenhavn for mundtlig at berette til Kongen alt, hvad der var foregaaet; thi skjønt Major Heinen ofte havde sendt Rapport, saa kunde det dog mundtlig bedre foredrages. Oberst Delevielleuze skrev et Brev, hvori han berettede Kongen i Korthed det forefaldne. Med Major Heinen tog jeg den Aftale, at General Fririon skulde forlade Kirken Kl. 1 i danske Soldaterklæder, og derefter kørte jeg til Kjøbenhavn, hvor jeg ankom efter 2 Timers Kjørsel Kl. 2¹/₂ om Morgenen. Alt var der i Bevægelse, Generalmarschen sloges og det Militaire samlede sig: allerede var given Ordre til nogle Colonner at marschere imod de Spanske. Jeg kom til Palaisen, ligesom Kongen vilde stige til Hest, og sagde ham, at alting var rolig; han gik op med mig i sit Gemak, og jeg maatte der omstændelig fortælle ham alt, hvad der var sket; det synes, at Kongen var tilfreds med min Opførsel. Paa min Forsikring, at der ingen Spanske var undervejs, blev alt contramanderet. (Kongen gav mig mundtlig Befaling til Delevielleuze, at han indtil videre skulde overtage Commandoet over den spanske Division i Sjælland). Herefter forlod jeg Kongen for at rejse tilbage til Roskilde.

Lieutenant Plane, efter hvem de Spanske om Eftermiddagen i Lejren havde kastet en Sten samt truet ham om Aftenen med en Kniv, bragte jeg til Kongen, efterdi hans Liv ikke mere var sikker, da de vidste, han var af fransk Fødsel. Paa Vejen til Kjøbenhavn mødte jeg en Bondevogn, hvorpaa sad en Person, som syntes mig mistænkelig; jeg raabte ham an, og da han ikke vilde svare mig, saa truede jeg med at komme til ham, sigende ham, hvem jeg var, hvorpaa han gav sig tilkjende for mig, og var det den spanske Oberstlieutenant Marty, som var Generaladjutant hos General Fririon; ham havde de spanske Soldater forfulgt fra Lejren for at myrde ham; men han var lykkelig undkommen, var ved en Baad kom-

men over Roskilde Fjord fra Bidstrupgaard til Himmeløv. Ogsaa ham bragte jeg til Kongen.

Den 1. August, Kl. 4^{1/2} om Morgenens, forlod jeg Kjøbenhavn; da jeg kom til Vesterport, var General Frierion endnu ikke indpasseret; min Frygt for hans Liv steg strax til det yderste. Imidlertid mødte jeg ham paa Valby Bakke, besjælet af Glæde sprang jeg af Vognen og omfavnede Generalen; ligeledes saa jeg Ponçot, som jeg spurgte, om han kjendte mig; han forsikrede at ville anse mig som sin Frelser, saa længe han levede. Generalen var ved Major Heinen bragt ud af Kirken, paaklædt som Majorens Ordonnants; saaledes var han og Officiererne kommen bag om Byen til Hedegaardene omtrent Kl. 1 om Natten; her var Officierernes Klæder bragt ud i en Sæk, de klædte sig om og kjørte til Kjøbenhavn. Jeg kom tilbage til Roskilde Kl. 7^{1/2} omtrent. Op ad Dagen begyndte der igjen at tales om Sammenrottelser og at de om Aftenen dog vilde gaa til Kjøbenhavn. Paa Gaden talede jeg med mange spanske Soldater og formanede dem til Rolighed; men da Tingenes Tilstand om Eftermiddagen blev mere betænkelig, saa besluttede jeg (efter Aftale med Oberst Delevielleuze) at tage ned i Lejren; dette gjorde jeg i Forening med Oberst Martorel. Først blev 2. Bat. Guadalaxara forsamlet omkring mig i Quarree. Jeg talede til Soldaterne, sigende dem, at de indtil videre stod under Kongen af Danmarks Befaling og under ham Oberst Delevielleuze; de svarede med Fryderaab: *viva el Rey de Dinamarca*. Dernæst sagde jeg dem, at det var Hans Majestæts Villie, at de skulde være rolige, adlyde hans Befalinger og, ifald Kongen fandt det fornødent, da at opbryde fra Lejren for at forlægges i andre Qvarterer; jeg sagde dem, at jeg nu rejste til Kongen, hvad jeg skulde sige ham? De svarede enstemmig, at de vilde være rolige og lydige. Det samme sagde jeg til 3die Bat. af Guadalaxara og Asturien og ligeledes om Aftenen til 1ste Ba-

taillon Asturien i Roskilde. — Major Heinen havde skreven til Kongen, at jeg atter om Aftenen, naar alting var rolig, vilde komme til Kjøbenhavn for at rapportere mundtlig. Imidlertid var jeg om Eftermiddagen atter udnævnt til Pladscommandant i Ringsted. Kl. 9½ omtrent kjørte jeg fra Roskilde. Ved min Ankomst til Roskilde Kro mødte jeg Oberstlieutenant Haffner, som kjørte til Roskilde; han kom fra Kongen og sagde mig, at Lejren skulde brydes og Tropperne begynde at marschere til deres nye Cantonnement den 2. August. Nu var der slet ingen Tid at spille, jeg maatte til Ringsted for at træffe de fornødne Anstalter.

Den 2. August. Jeg fulgte derfor med Haffner tilbage til Roskilde, hvor vi om Natten Kl. 2 gik samlede til Oberst Delevielleuze; han mente, det kunde ikke gaa an at lade 2de Batailloner marschere den Dag, og det blev altsaa aftalt, at Marschen skulde bie til den 3die. Den gamle frygtede, at det vilde gjøre et farligt Indtryk paa disse revolutionaire Mennesker, naar de fik en saa pludselig Ordre.

Udmattet af 48 Timers Vaagen og det, som endnu trætter mere, de heftige Sindsbevægelser, som var frembragt af de Rædsels-Scener, jeg havde bivaanet, alt dette havde virket saa stærkt paa min Constitution, at jeg næsten var faldefærdig, da jeg om Eftermiddagen Kl. 1 kom til Ringsted, hvor tillige var ansatte som Medhjælper Lieutenanterne Recke, Thalbitzer og Warnsted.

Senere har jeg erfaret, at Kongen har ventet paa mig den foregaaende Nat og været bekymret for min Udeblivelse; han frygtede, der var nye Spectakler, og sagde, det var tungt, at jeg muligen skulde miste Livet, efter at have efter mine Evner Dagen før bidraget saa meget til andres Frelse.

Om Eftermiddagen kom Kammerherre Stemann til mig. Aften Kl. 7 kom 2 Officier-Quartermagere for 2. og

3. Bataillon Guadalaxara; de ventede 37 Fourerskytter, og da disse blev meget længe ude, saa begyndte jeg at frygte nye Optrin, at Lejren f. Ex. ikke vilde gaa ud af hinanden — thi et Rygte sagde allerede i Roskilde, at Asturien og Guadalaxara havde gjort det Løfte ikke at ville skilles fra hinanden, ligeledes at de vilde myrde den største Del af Officiererne — eller andet sligt. Omsider kom de Kl. 11 om Aftenen; den største Del af Natten gik med for at arrangere Qvartererne for 2. Bat. Guadalaxara i Ringsted og 3. do. paa Landet i Omegnen.

Den 3. August. I det stærkeste Regnvejr kom de ventede tvende Batailloner; de bleve indquarterede og vare temmelig rolige.

Den 4. August blev 1. Bataillon Guadalaxara indquarteret i Ringsted, som Dagen efter marscherede til Slagelse. De vare meget urolige, og jeg saa hellere deres Hæl end deres Ansigt.

Den 5. August blev 3. Bataillon Asturien indquarteret her i Byen, 2. Bataillon samme Regiment paa Landet. Disse sidstes Opførsel var meget maadelig; overhoved herskede der den største Urolighed iblandt dem alle. Deres Fordringer blev altid galere, paa mange Steder vilde de hos Bønderne ikke nøjes med Kjød, men paastod tillige Flæsk. Officiererne vare frygtsomme, og deres Frygt gik saa vidt, at kun 3. Bat. Asturien af dem alle exercerede om Aftenen, men blot en halv Time.

(Den 6. August. Daglig kom her Transporter af 20 til 30 Mand Reconvalescenter fra Hospitalet i Roskilde, som gik videre til Sorø etc.; iblandt den Transport, som var her idag, var der en Soldat, som sagde til en Kammerat, da han saa mig: denne har i Roskilde reddet de Franske, men jeg skal ikke glemme ham det. Jeg lod, som om jeg ikke forstod det, men sørgede dog for, at de kom hastig bort).

Den 7. August var tvende ubehagelige Optrin i Slagelse; en stor Del Grenaderer gik nemlig ind til deres Capitain Chakon og gjennemsøgte hans Værelser, paastaende, at Oberstlieutenant Marty var skjult hos ham. Ligeledes blev hele Bataillonen commanderet til Messen uden Gevær; men de kom tværtimod Ordren ganske bevæbnede til Messen, paastaende, at de befrygtede, man vilde tage Vaabnene fra dem, imedens de vare i Messen. Noget lignende havde denne Bataillon allerede gjort her ved Gjennemmarschen den 4., thi da de om Aftenen uden Vaaben var til Appel, da manglede der en hel Del Soldater; paa Spørgsmaalet, hvor de var, svarede Soldaterne, at de vare hjemme for at bevogte Bataillonens Vaaben.

Den 9. August kom Generallieutenant Castenschiold om Middagen Kl. 12 her ved Byen, omringede samme og havde Kongens Befaling, at de skulde udlevere de i Revolutionen i Roskilde skyldige, enten med det gode eller det onde. Med Capitain Brock overbragte jeg Falqvese (Oberstlieutenant og Commandeur for 3. Bataillon Asturien) denne Efterretning; han studsede, blev forlegen, samlede de 4 Capitainer, og Resultatet var, at de selv vilde udlevere de Skyldige om Eftermiddagen Kl. 5. Imidlertid bivouaquerte de danske Tropper udenom Byen. Til bestemt Tid afleverede de 47 Mand, som under Uhlan-Escorte blev transporteret til Kjøge og derfra til Kjøbenhavn.

Bataillon af Asturien var rolig, men de gav deres Harmé ved Miner meget tydelig tilkjende. Officiererne vare meget glade over denne Laxering, som deres Bataillon var undergaaet.

Den 10. August marcherede Castenschiold til Haraldsted, som den Dag var 2. Bataillon Asturiens Stabsquarter; men disse udleverede ingen Skyldige, da de ikke havde været nærværende i Roskilde, men cantonneret paa Landet.

Denne Dag blev endnu 1 Sergent og 1 Mand udleveret

af 3. Bataillon Asturien efter Brigader Delevielleuzes Befaling. Der sagdes, at denne Sergent havde revet Fanen fra Fændrikken, da de fra Lejren løb til Roskilde.

I alt blev følgende Skyldige udleveret:

1. Bataillon Asturien 49 Mand,
2. — — ingen, thi de cantonnerede den 31. Juli,
3. — — 49 Mand,
1. — Guadalaxara 1 Mand, thi de cantonnerede,
2. — — ingen, thi de blev staaende sluttede i Lejren,
3. — — 14 Mand.

Den første Bataillon af Guadalaxara burde have udleveret mange flere, om ikke andet, saa for Affairen i Slagelse den 7.; men det er overhovedet et daarligt Regiment, som har slette Officierer og en maadelig Chef i Oberst Martorel (han slæbede 1 Kone og 3 voxne Døtre med sig, saaledes at han kun havde liden Tid at tænke paa sit Regiment; imidlertid havde hans næstældste Datter vist bedre forestaet denne Post), da derimod Asturiens Chef, Oberst og Brigader Delevielleuze er en brav og duelig Soldat, skjønt han er 74 Aar.

Den 11. August. Fra den 31. Juli havde jeg ingen rolig Nat haft, endel Nætter havde jeg slet ikke været i Seng, og disse sidste Nætter vare atter meget urolige; thi Soldaterne vare ikke at tro. Om Morgenen tidlig fik jeg Befaling fra Castenschiold at møde hos ham ved Have Mølle paa Kongevejen; jeg tænkte, han havde Ordre at marschere tilbage til Kjøge.

Men hvor forundret blev jeg ved at erfare Befalingen, at de skulde desarmes. Denne Efterretning nedslag mig ganske; thi jeg troede, det var endnu i Anledning af det Passerede i Roskilde, og da de godvillig havde udleveret de Skyldige, saa syntes det mig at være uretfærdigt at drive Hævnen videre; men lidt senere blev jeg underrettet

om min Vildfarelse ved at erfare de Optrin, som vare sket ved Nyborg.

Byen blev atter omringet og Kongens Befaling blev tilkjendegivet for Falqvese. Han tilbød at føre Bataillon ud paa Excerpladsen uden Vaaben. Geværerne og Patraskerne blev staaende ved Compagnieernes Qvarter, hvor Folkene var forsamlede.

Saaledes blev denne Bataillon afvæbnet. Geværerne bleve samlede, pakkede paa Vognene tilligemed den øvrige Armatur og strax kjørt til Næstved; Generalen vilde ikke lade det gaa til Roskilde, da han endnu ikke vidste Udfaldet der, ej heller til Kjøge, da det skulde igjennem Byer, hvor der laa Spanske af 2. Bataillon.

Soldaternes Tornystre etc. blev bragt ud paa Pladsen og jeg marscherede med Bedækning til Roskilde, hvilken Marsch de tilbagelagde i 6 Timer i det sletteste Vejr; Kl. 9 om Aftenen kom vi til Roskilde.

Ved Afvæbningen var det tungt at se mangen gammel Karl græde Vemods Taarer; en Del Sergenter brak deres Kaarder af Harme.

Bataillon glædede sig, da jeg sagde, at jeg skulde ledsage dem til Roskilde; men da vi kom ned ad Strædet, hvor Escorten stod, da spurgte de mig, hvortil dette skulde være; paa mit Svar, at det jo var Krigsbrug at escortere Krigsfanger, sagde de, at det ikke var nødvendigt, men at de gjerne var gaaet med mig alene. Imellem Ringsted og Ortved blev 1. Compagni af 2. Bataillon Asturien desarmeret og fulgte ligeledes med til Roskilde.

Jeg havde Befaling at gaa med til Kjøbenhavn, men samme Aften fik jeg Ordre at gaa tilbage til Ringsted som Pladscommandant, eftersom der skulde opholde sig alle Officiererne af 1. og 2. Bataillon Guadalaxara.

Den 12. August. Ved Ortved Kro blev 2. Bataillon Asturien desarmeret og sendt til Roskilde.

Om Eftermiddagen Kl. 3 kom jeg til Ringsted, hvor

jeg forefandt Officiererne af 1. Bataillon; de af 2. Bataillon kom samme Eftermiddag Kl. 5. Med megen Besværlighed bleve de indquarterede. Disse tvende Batailloners Officierer havde 7 Koner og 11 Børn med sig, saa at Enhver let kan forestille sig den Jammer og Elendighed, som var en Følge heraf.

Den 13. August afmarscherede Generalen med sit underhavende Corps til Kjøge. De mange Koner var færdig at rive Hovedet af mig; ikke nok, at de med deres urimelige Begjæringer og Paatrængenhed jagede mig ud af min Stue, men de forfulgte mig paa Gaden og opsøgte mig, hvor jeg var i Byen.

Den 14. August. Siden den 31. Juli var dette den første Nat jeg med Sandhed kan sige at have sovet.

Paa min Begjæring bleve alle Officiererne forsamlede hos Oberst Martorel, hvor jeg tilkjendegav dem, hvad de skulde vide af min Instruction. Jeg tilbød, at de Herrer hver Dag skulde forsamle sig hos Obersten om Formiddagen Kl. 11, jeg vilde da ifølge min Instruction komme derhen for at se, om de alle var der; men dette vilde Obersten ikke; de maatte derfor herefter hver Formiddag komme til mig imellem 9 og 11, hvor jeg da paa en Liste indfører, at de ere nærværende.

Denne Dags Scene var atter meget rørende, Konerne græd og Børnene skreg. Saasart min Dont var forrettet, ilede jeg derfra.

Den 15. August til 3. September forefaldt her intet nyt; de herværende Krigsfanger, saavel Officierer som deres Tjenere, førte et upaaklageligt Liv og hengav dem med Taalmodighed i deres Skjæbne. Imidlertid blev jeg dem aldrig saa hengiven som Officiererne af Asturien, særdeles de af 3. Bataillon, med hvem jeg havde omgaaedes meget og hvis Venskab formedelst deres gode Charakter og delicate Tænkemaade havde megen Værd for mig.

I dette Mellemlum havde jeg den Fornøjelse at over-

give Oberstlieutenant Aquileira sin Kaarde paa Kongens Befaling, for hans udviste gode Forhold. Adskillige Naadesbevisninger af Kongen imod de Krigsfangne gjorde stærkt Indtryk paa dem; i Særdeleshed den Befaling, at Konerne fik det Halve og Børnene hver en Fjerdepart maanedlig af det, som var tilstaaet Manden efter hans Grad.

Den 3. September kom alle Officiererne af 3. Bataillon Asturien hertil.

Den 4. September gik disse med Officiererne af 1. og 2. Bataillon Guadalaxara herfra om Morgenen til Korsør, hvor de samme Aften bleve indskibede. Thalbitzer gelejdede dem til Indskibningsstedet.

Ugjerne skiltes jeg fra Officiererne af 3. Bataillon Asturien, med hvem jeg havde levet saa venskabelig og som ved mange Lejligheder viste, at de bar sand Venskab for mig; især maatte jeg fælde Taarer ved Skilsmissen med min Ven Capitain Mazeret, en brav og redelig Mand.¹⁾

Den 5. September kom her den første Colonne spanske Krigsfanger, som saaledes vedblev til den 20. September; fra denne Tid kom her stundum Transporter af Reconvalescenter igjennem, hvoraf den sidste indtraf den 4. November.

Og saaledes endtes de Spanskes Ophold her i Sjælland!

Den 2. November kom General Fririon hertil om Aftenen med Generaladjutant Parabe samt Lieutenanterne Ponçot og Laloy. En glad Aften tilbragte jeg med disse gode Mennesker, som jeg ikke havde set siden Tildragelsen i Roskilde; det Venskab og den Taknemmelighed, de viste mig, var uskrømtet. Morgenen derefter forlod vi hinanden med de oprigtigste Ønsker for hverandres Vel.

Generalen følger sit Armeecorps til Spanien.

¹⁾ Fra denne Officier haves en Billet, dateret Holbæk 19. August, til hans «*siempre amigo*» d'Origny.

**Tvende Breve fra Kammerherre,
Amtmand P. C. Stemann.**

I.

Sorøe 24 July 1808.

At vi i Gaar forfeylede den Fornøjelse at see Deres Velbaarenhed, har giordt os meget ondt. Da Ringsted ikke meere skal have nogen Commandant og da jeg dog skulde miste Dem, er det mig meget kiært, at De gaaer til Roeskilde. Støed det til mig, blev Dem stedse det vanskeligste Commandantskab til Deel — dog vel at mærke — naar Sorøe Amt skal have Commandanter — det vanskeligste i Sorøe Amt. De medtager min og min Familles Høyagtelse og Venskab, og paa Amtets, paa Ringsted Byes og paa egne Vegne, bevidner jeg Deres Velbaarenhed min sande Erkiendtlighed, for den Retsindighed, Klogskab og Godhed, De ved hver Leylighed har udviist i Deres Embedsførelse, og hvorved De har vidst at rydde alle Ubehageligheder af Veyen. Maatte jeg nogensinde kunde finde Leylighed til, i Gierninger at viise, hvor meget jeg paaskiønner Deres Fremgangsmaade og hvor gandske disse Forsikringer komme fra Hiertet, skulde det være mig en sand Glæde.

I Roeskilde vil De vist komme got ud af det, thi den, der har kunnet slippe med Ære og Velsignelse fra Ringsted, har staaet sin Prøve.

Havde De ikke skreven at ville reise fra Ringsted Kl. 4 i Eftermiddag, saa havde jeg haabet, at De og Deres Herrer Officerer havde beviist mig den Ære at spiise hos mig til Middag à la fortune du pot.

Nyt viides intet. — Man venter Kongen herud, men har dog ingen sikker Efterretning, naar han tiltræder Reisen.

Mange Hilsener fra min Familie. Lev stedse glad og lykkelig og bæer mig fremdeles med Deres Venskab.

Deres hengivenste

P. C. Stemann.

Sorøe 23 July 1808.

II.

Sorøe d. 13 April 1809.

Naar jeg har tilstaaet, at jeg i Henseende til min private Correspondance er en grov Synder, og gjør Afbigt, saa maae Deres Velbaarenhed ogsaa fra Deres Siide lade al Hevn og Vrede fare!

Deres Breve, men i Særdeleshed det sidste, have været mig et kiært Beviis paa, at De endnu har mig i venskabsfuld Erindring og gierne vil glæde mig, hvilket De allerede saa ofte har gjort.

Hvad Følgerne af Revolutionen i Sverrig vil blive for os, lader sig endnu vanskelig forudsee. Imidlertid har man dog Grund til at haabe, at i det Heele taget, denne Tildragelse vil lette vores trykkede Forfatning noget. Spørgsmaal kun, om Napoleon og Alexander, fremdeeles blive eenige med hinanden, thi ellers ere vi værre farne nu end forhen.

Aarsagen hvorfor De ikke fik med Commissariat Væsenet at bestille, er meget hæderfuld for Dem, og jeg havde sagt det samme som Kongen, uagtet jeg allerede glædede mig til, at faae Dem til Sorøe igjen, hvor De for mig og Alle Mine, havde været en saa velkommen Beboer.¹⁾

At vi ikke mødtes den 28. Febr.! — Tænk paa hvad jeg i anden Anledning har sagt Deres Velbaarenhed om Collisionen — og det bliiver Dem da liige saa begribelig som det er for mig. — Vær imidlertid forvissat om, at Vores gode Konge kiender Dem og vist ved første Leylighed vil give Dem Beviis paa sin Tilfredshed, naar det kan skee uden at en Anden derved maae krænkes. — Desuden var vel Ideen man dengang havde om, snart at ville gaae til Sverrig, Grunden til at ikke ret mange Land Officerer sidste Capittels Dag fik Ordenen. Man tænkte, at de vilde komme til at hente den i Fiendens Land, og var det kommen til en Promenade over Sundet, saa havde min Ven ogsaa vist funden et Kors paa hiin Siide Vandet.

Hvem veed — maaske at vi endnu kan komme til at gjøre et Togt didhen. Jeg anseer den Ting ikke for umuelig, liigesom jeg heller ikke kan troe, at Engellænderne skulde

¹⁾ D'Origyns Adresse paa dette Brev er: Cantonnementsquarteret Sletten pr. Hirschholm.

lade Siælland blive saa aldeeles roelig i Aar. At en Soldat under nærværende Omstændigheder ønsker Leylighed til at maale sig med Fienden og til at viise denne, at danske Krigere ere hæderværdige, det føler jeg gandske — og jeg forsikrer Dem, at uagtet jeg er Civillist, er jeg ikke frie for liige Følelser, hvilke jeg dog hos mig og i mit fredelige Embede — selv maae belægge med Navn af — Tapperheds Raptusser.

Vores eyegode ædle Konge beklager jeg. Han har for got et Hierte, til at skulle bære Konge Byrder. Man har ymtet om, at Dronningen var frugtsommelig — fødte hun ham en Prinds, saa troer jeg, jeg blev gal af Glæde.

Mine gamle Forældre med tvende Sødstre, af hvilke den eene dog har forgabet sig i en rød Kiole, har jeg havt den Glæde i 3 Maaneder at have i mit Huus, og nu beboe de en her i Sorøe leyet Gaard. Dette gjør mig meget lykkelig.

Endnu har vi ingen Engelske Skibe i Beltet og Skibsfarthen til Corsøer gaaer drivende. Mange tusind Tønder Kongelig Magazin Korn ere i dette Foraar der udskibede og ligeledes Kiøbmands Gods, Uld til Commissariatet og Gud veed hvad alt, men de stakkels Bønder, som maa kiøre dette og Fourage og Brænde til det kiære Kiøbenhavn og hvis Karle ere under Gevæhr, faae en Ulykke. Kort sagt, det er meget haarde Tider for Landmanden.

Hænder der noget mærkeligt Nyt i Deres Egn, saa glem ikke at meddeele mig det og vær forvisset om, at Efterretninger om Deres Velgaaende stedse ere mig kiærkomne.

Min Kone og mine Børn hilse venskabeligst og med Høylagtelse og Hengivenhed er jeg

Deres Velbaarenheds ærbødige Tiener

P. C. Stemann.

